

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY-ND 4.0 International) license
<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0>

p-ISSN 0551-911X, e-ISSN 2353-8104

Received: 5 March 2026

Revised: 21 March 2026

Accepted: 18 April 2026

Published: 25 June 2026

<https://doi.org/10.21697/pk.2026.69.2.07>

JAKUB STĘPIEŃ

Uniwersytet Łódzki

jakub.stepien@wpia.uni.lodz.pl

[https:// https://orcid.org/0000-0003-0106-6805](https://orcid.org/0000-0003-0106-6805)

**„PODATEK OD WIARY”. ANALIZA I OCENA
PROPOZYCJI ZAWARTYCH W TREŚCI PETYCJI
Z DNIA 9 CZERWCA 2025 R. (UZUPEŁNIONEJ
20 CZERWCA 2025 R.) W SPRAWIE PODJĘCIA
INICJATYWY USTAWODAWCZEJ DOTYCZĄCEJ
WPROWADZENIA PODATKU KOŚCIELNEGO
(P11-89/25).**

Treść: Wstęp; 1. Omówienie treści Petycji z dnia 9 czerwca 2025 r. w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej wprowadzenia podatku kościelnego (P11-89/25); 2. Ocena propozycji zawartych w petycji z dnia 9 czerwca 2025 r. (P11-89/25); 2.1. „Podatek od wiary” a Kirchensteuer. Wybrane aspekty; 2.2. Analiza oraz ocena możliwości wprowadzenia „podatku od wiary” do porządku prawnego III RP; Zakończenie

Wstęp

Możliwość finansowania związków wyznaniowych pozostaje jednym z uprawnień wynikających z całokształtu norm regulujących kwestię wolności sumienia i wyznania jednostki oraz zasad funkcjonowania wspólnot religijnych w III Rzeczpospolitej Polskiej (dalej: III RP). Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, dopuszczalność gromadzenia środków finansowych i dysponowania nimi przez ww. podmioty stanowi swoistą konsekwencję powinności skutecznej realizacji uprawnień przewidzianych w treści art. 53 ust. 2 i 3 Konstytucji

III Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997r (Abramowicz 2007, 333-334). W konstytucyjnym porządku III RP, wpływy finansowe związków wyznaniowych mogą pochodzić z trzech zasadniczych źródeł – dobrowolnych ofiar wiernych, majątku własnego oraz środków z budżetu państwa bądź samorządu terytorialnego przekazywanych ww. wspólnotom w formie subwencji (Stępień 2025, 308-309).

Postulat zmiany obecnego kształtu finansowania tychże wspólnot regularnie pojawia się w debacie publicznej. Jest to temat aktualny i newralgiczny, pozostaje bowiem ściśle związany z zarzutami dotyczącymi braku transparentności oraz należytej kontroli przepływu środków pieniężnych, ryzyka potencjalnych nadużyć w zakresie m. in. obrotu nieruchomościami oraz zbytniego uprzywilejowania ww. wspólnot poprzez przyznawanie licznych zwolnień i ulg podatkowych. Pojawiające się w dyskursie propozycje nowelizacji regulacji, których celem jest ograniczenie lub wyeliminowanie ww. nadużyć, przyjmują różną postać – od kompleksowego projektu ustawy wprowadzającej pakiet rozwiązań w zakresie każdego z trzech źródeł finansowania wspólnot wyznaniowych, po propozycje zaimplementowania do polskiego prawa konkretnych konstrukcji, zaczerpniętych z konstytucyjnych porządków innych państw. Przykładem tego rodzaju jest postulat wprowadzenia tzw. „podatku od wiary”, sformułowanego w treści Petycji z dnia 9 czerwca 2025 roku (P11-89/25), skierowanej do Senatu RP.

Celem poniższego artykułu jest analiza i ocena ww. propozycji. Treść rozważań koncentrować się będzie na porównaniu proponowanego instrumentu podatkowego z instytucją *Kirchensteuer*, niemieckiego podatku kościelnego, na który powołuje się petycjant w uzasadnieniu ww. wniosku (stosując pojęcie „podatek od wiary” jako zamiennik określenia „podatku kościelnego”), i ocenie możliwości wprowadzenia podobnego mechanizmu do polskiego porządku prawnego. Zasadniczą analizę poprzedzi przybliżenie treści Petycji P11-89/25 oraz jej uszczegółowienia z dnia 20 czerwca 2025 roku.

1. Omówienie treści Petycji z dnia 9 czerwca 2025 r. w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej wprowadzenia podatku kościelnego (P11-89/25)¹

9 czerwca 2025 roku do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej wpłynęła petycja dotycząca wprowadzenia tzw. „podatku od wiary”, nazywanego przez petycjanta również „podatkiem kościelnym”. Wnioskodawca postuluje wprowadzenie do polskiego porządku prawnego przepisów przewidujących możliwość pobierania podatku *bezpośrednio przez Urząd Skarbowy* od wynagrodzenia otrzymywanego z umowy o pracę, umowy o dzieło bądź umowy zlecenia w wysokości 8%, z którego wpływy przeznaczone byłyby na rzecz (...) *Związku wyznaniowego, który widnieje w Rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych prowadzonym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.*

Ratio legis tego rodzaju rozwiązania, pozostaje – zdaniem podmiotu składającego petycję – wynikową szeregu kwestii związanych z bieżącą sytuacją prawno-finansową związków wyznaniowych w III RP. Wprowadzenie ww. daniny publicznej miałooby przełożyć się na *znaczące usprawnienie systemu finansowania instytucji religijnych*, związane ze zwiększeniem stopnia kontroli oraz sformalizowania obiegu środków finansowych i zminimalizowaniem ryzyka nadużyć względem tegoż. Co więcej, mechanizm ten stanowić ma gwarancję stabilności finansowej związków religijnych, przyczynek do (...) *zwiększenia zaufania do sposobu finansowania Kościołów* oraz pozostawać precyzyjnym wyznacznikiem faktycznej liczby wiernych danej wspólnoty religijnej. Petycjant powołuje się ponadto na argument wzmacniania „świadomego członkostwa” podatnika w związku religijnym oraz sprawiedliwość proponowanego rozwiązania, rozumianą jako ponoszenie finansowego ciężaru utrzymania funkcjonowania związków wyznaniowych wyłącznie przez członków tychże wspólnot,

---

¹ Poniższy fragment został przygotowany w oparciu o treść Petycji z 9 czerwca 2025 r. (uzupełniona 20 czerwca 2025 r.), w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej wprowadzenia podatku kościelnego (P11-89/25) (Petycja 2025).

świadomie deklarujących przynależność do nich oraz czerpiących korzyści z ich działalności.

W treści omawianej petycji wskazane zostały również potencjalne rozwiązania dotyczące sposobu określenia, na rzecz którego związku wyznaniowego będą przeznaczane środki pochodzące z podatku, oraz możliwości uniknięcia obowiązku odprowadzenia ww. daniny. Podatnik byłby zobowiązany do zadeklarowania swojej przynależności do konkretnej wspólnoty religijnej, zaś wskazanie we właściwej deklaracji „ateizmu”, rozumianego w treści petycji jako „brak przynależności do jakiegokolwiek związku wyznaniowego”, skutkowałoby niezaimstnieniem ww. obowiązku podatkowego.

Podmiot wnioskujący powołuje się przy tym na przykład systemu podatkowego w Republice Federalnej Niemiec, w którym podobnego rodzaju rozwiązania prawne mają od lat funkcjonować z powodzeniem.

Istotne dla dalszych rozważań pozostaje również wskazanie, iż Petycja z dn. 9 czerwca 2025 r. została uzupełniona pismem z dn. 20 czerwca 2025 r., w którym petycjant dokonał uszczegółowienia swojej propozycji².

W treści ww. pisma znalazło się określenie organu, do którego przekazywana była suma uzyskana tytułem podatku potrącanego z wynagrodzenia od umowy o pracę, lub umowy o dzieło przez pracodawcę – miałyby to być Urząd Skarbowy właściwy ze względu na siedzibę pracodawcy. Co więcej, to na Urzędzie Skarbowym spoczywałby obowiązek przekazania ww. sumy związkowi wyznaniowemu wskazanemu w deklaracji. Petycjant powtórzył także propozycję dotyczącą możliwości znalezienia się poza zakresem podmiotów zobowiązanych do uiszczenia tego podatku, dodając do niej zasadniczy element – ww. danina nie byłaby pobierana, w przypadku gdyby dana jednostka zadeklarowała brak przynależności wyznaniowej, ateizm lub (...) *odmówiła odpowiedzi*.

---

² Poniższy fragment został opracowany na podstawie treści Uzupełnienia petycji z 20 czerwca 2025 roku (Uzupełnienie 2025).

Analizowana petycja została 7 lipca 2025 roku skierowana do rozpatrzenia przez Komisję Petycji, zaś 20 stycznia 2026 roku odbyło się posiedzenie, podczas którego został złożony wniosek o nierozpatrywanie ww. petycji w związku z prowadzonymi przez Radę Ministrów oraz przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych pracami nad zastąpieniem Funduszu Kościelnego (Petycja 2025). Wniosek nie uzyskał wymaganego poparcia, zaś Komisja postanowiła o wystąpieniu o opinię w przedmiocie ww. petycji do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Finansów (Petycja 2025).

2. „Podatek od wiary” a *Kirchensteuer*. Wybrane aspekty

Analiza oraz ocena propozycji zawartych treści ww. dokumentu powinna odbywać się na kilku płaszczyznach.

W pierwszej kolejności, uzasadniony wydaje się wniosek, iż petycjantem nie jest osoba zajmująca się na co dzień problematyką stosunków wzajemnych państwa i wspólnot wyznaniowych, także w zakresie ich relacji finansowych. Wskazuje na to niekompletność postulowanej konstrukcji, brak konsekwencji oraz nieprecyzyjność bądź błędność pojęć wykorzystywanych w uzasadnieniu, szczególnie w kontekście postawienia znaku równości pomiędzy ateizmem (czyli postawą światopoglądową zakładającą m.in. brak wiary w istnienie bóstwa bądź grupy bóstw) i brakiem przynależności do jakiegokolwiek związku religijnego (Drozdowicz 2017, 3-13). Wydaje się również, iż podmiot wnoszący dokonuje daleko idącego uproszczenia przy okazji prezentacji proponowanego mechanizmu w kontekście jego funkcjonowania w rzeczywistości prawno-finansowej Republiki Federalnej Niemiec oraz możliwości jego implementacji do polskiego porządku prawnego. Postulowany przez petycjanta „podatek od wiary”, choć posiada elementy zbieżne, nie jest bowiem tożsamy z instytucją *Kirchensteuer*, czyli niemieckim „podatkiem kościelnym”.

Kirchensteuer w porządku prawnym Republiki Federalnej Niemiec (dalej: RFN) stanowi element realizacji konstytucyjnych uprawnień wspólnot wyznaniowych działających na terenie Niemiec. Zgodnie z treścią art. 140 Ustawy Zasadniczej Republiki Federalnej Niemiec

z 23 maja 1949 roku, w mocy pozostaje część przepisów Konstytucji Weimarskiej z 1919 roku, w tym art. 137, który gwarantuje związkom wyznaniowym będącym korporacjami prawa publicznego, możliwość pobierania podatków na podstawie cywilnych list podatkowych (GG, art. 140; WRV, art. 137). W treści art. 137 *in fine* Ustrojodawca niemiecki wyposażył również kraje związkowe (landy) w kompetencje do uregulowania ww. kwestii (WRV, art. 137 *in fine*). Jak wskazuje się w literaturze, realizacja przywołanego uprawnienia na poziomie prawodawstwa poszczególnych landów może przyjąć postać regulacji konstytucyjnej oraz ustawowej bądź wyłącznie ustawowej (Kosek 2024, 54).

Co istotne, ww. materia ustawowa pozostaje podstawą dla szczegółowych regulacji ww. instytucji na gruncie wewnętrznego prawa konkretnego związku wyznaniowego – ustawodawca wprowadza swego rodzaju „przestrzeń”, w zakresie której może poruszać się uprawniona wspólnota wyznaniowa jeżeli chodzi o określenie m.in. formy podatku kościelnego, jego stawki, sposobu uiszczania oraz możliwości administrowania nim (Kosek 2024, 54). Jednocześnie literalna wykładnia regulacji konstytucyjnych pozwala na sformułowanie wniosku, iż związki wyznaniowe nie są zobowiązane do pobierania podatku kościelnego, zaś środki pieniężne mogą zdobywać poprzez inne aktywności oparte o regulację wewnętrzną (np. dobrowolne zbiórki) (Bernaciński, 2023, 8, 11; Kosek 2024, 53).

W kontekście propozycji prezentowanej w treści analizowanej petycji, niezwykle istotne pozostają również kwestie określenia podmiotu biernego podatku kościelnego oraz katalogu przesłanek powstania obowiązku podatkowego³.

---

³ Wydaje się, iż w kontekście przedmiotu rozważań, kwestia określenia podmiotu czynnego Kirchensteuer, tj. podmiotu na rzecz którego podatek jest pobierany (także przez ów podmiot) nie powinna budzić wątpliwości, petycjant wskazał bowiem dosyć precyzyjnie, iż chodzi o konkretny katalog wspólnot religijnych (widniejących w Rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych prowadzonym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji), co pozostaje zbieżne z założeniami niemieckiej ustawy zasadniczej, przewidującej, iż jedynie

Jeśli chodzi o zakres podmiotowy ww. obowiązku podatkowego, to pozostają nim objęci członkowie wspólnoty religijnej posiadającej uprawnienie do pobierania *Kirchensteuer*, którzy zamieszkują lub posiadają miejsce stałego pobytu na terytorium tejże wspólnoty (KirchStG 1994, art. 1 pkt. 1-2, art. 3; KiStG 1978, § 3 pkt 1–2).

O przynależności do danego związku wyznaniowego decydują z kolei właściwe regulacje wewnętrzne tejże wspólnoty (KirchStG 1994, art. 3 pkt. 3; KiStG 1978, §24). Ustawodawca państwowy, zgodnie z konstytucyjną gwarancją poszanowania autonomii związków wyznaniowych, nie dąży bowiem do stworzenia określonego katalogu wymogów, które musi spełnić dany podmiot, by zostać uznany za członka konkretnej wspólnoty religijnej (Bernaciński 2023, 11-12; Riegel, Gutmann, Peters, Faix, 2019, 170-171). W konsekwencji, dana czynność o charakterze stricte religijnym (np. chrzest, w przypadku wspólnot chrześcijańskich) wywołuje określone skutki w sytuacji prawnej jednostki na gruncie przepisów prawa świeckiego. Co istotne, tego rodzaju rozwiązanie nie ma charakteru bezwzględnie – regulacje ustawowe krajów związkowych mogą przewidywać ograniczenia skuteczności uznania za członka wspólnoty religijnej. Dla przykładu, ustawa o pobieraniu podatku kościelnego w Badenii-Wittenbergii wskazuje, iż ww. uznanie nie wywołuje skutków prawnych, jeżeli jest ono niezgodne z podstawowymi zasadami prawa państwowego lub wolnością wyznania danej jednostki. (KiStG 1978, § 24 *in fine*).

W ramach konstytucyjnego porządku RFN, czynność dokonana przed przedstawicielem instytucji państwowej (świeckiej) może wywoływać również skutek na gruncie prawa wewnętrznego wspólnoty religijnej. Tak jest w przypadku decyzji danego podmiotu o wystąpieniu ze wspólnoty religijnej, która skutkuje zwolnieniem z obowiązku uiszczania podatku kościelnego (Bernaciński 2023, 11-12). Regulacje ustawowe krajów związkowych przewidują możliwość przedstawienia oświadczenia w odpowiedniej formie przed pracownikiem urzędu cywilnego właściwego dla miejsca zamieszkania składającego ww.

---

określona kategoria związków wyznaniowych posiada uprawnienie do pobierania ww. podatku (WRV, art. 137 pkt. 5-6; Petycja 2025; Bernaciński 2023, 10).

oświadczenie (KiStG 1978, § 26 pkt. 1). To właśnie na urządzie stanu cywilnego spoczywa obowiązek niezwłocznego przekazania ww. deklaracji parafii bądź wspólnocie religijnej właściwej dla miejsca zamieszkania lub stałego pobytu podmiotu występującego (KiStG 1978, § 26 pkt. 3).

Wystąpienie z danej wspólnoty religijnej wywołuje skutki nie tylko w sytuacji prawnej podmiotu występującego w ramach porządku państwowego, ale powoduje również zasadniczą zmianę w kontekście jego funkcjonowania w tejże wspólnocie, i to bez ograniczenia terytorialnego (jak ma to miejsce w przypadku regulacji świeckiej). Jest to kwestia szczególnie istotna dla osób przebywających na terytorium RFN z intencją jedynie kilkuletniego pobytu (np. w celach zarobkowych), których decyzja o wystąpieniu z danego związku wyznaniowego dyktowana jest wyłącznie dążeniem do uniknięcia ponoszenia ciężaru *Kirchensteuer* (Riegel, Gutmann, Peters, Faix, 2019, 171-174). W przypadku Kościoła katolickiego, zgodnie z właściwymi przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego, wystąpienie ze wspólnoty pociąga za sobą ekskomunikę z mocy prawa (*latae sententiae*) skutkującą m.in. zakazem przyjmowania sakramentów czy posługiwania w jakimkolwiek obrzędzie kultu (CCEO/84, kan. 1364 § 1; Gręźlikowski 2009, 131-143).

Co ciekawe, wątpliwości związane z kwestią charakteru samego oświadczenia o wystąpieniu ze wspólnoty kościelnej, jego skutków, jak i możliwości ograniczenia treści ww. deklaracji wyłącznie do wystąpienia ze związku religijnego rozumianego, zgodnie z art. 137 WRV, jako „korporacji prawa publicznego”, czyli tzw. *modifizierten Kirchengaustritt*, były przedmiotem analizy zarówno niemieckich sądów administracyjnych jak i Konferencji Episkopatu Niemiec. Spory dotyczące wykładni ww. przepisów zaowocowały m.in. wydaniem Dekretu generalnego Konferencji Episkopatu zawierającego szczegółowe wytyczne dotyczące postępowania z podmiotami przedstawiającymi tego rodzaju deklaracje (Góralski 2015, 10-17). Z kolei ww. oświadczenie *modifizierten Kirchengaustritt* zostało uznane za akt nieważny (Góralski 2015, 15-17).

Celem powyższego fragmentu rozważań pozostaje wykazanie katalogu różnic pomiędzy wybranymi elementami niemieckiego „podatku kościelnego” a postulowanego w treści ww. petycji do Senatu RP „podatku od wiary”. Jest to niezwykle istotne w kontekście argumentacji zastosowanej przez petycjanta dla uzasadnienia swojej propozycji. W zgodnej opinii doktryny prawa wyznaniowego instytucja *Kirchensteuer* istotnie zapewnia stabilną, skuteczną i stosunkowo przejrzystą formę finansowania wspólnot religijnych w RFN, jednakże nie można tej argumentacji stosować wobec rozwiązań prawnych, których treść zasadniczo odbiega od regulacji stosowanych w poszczególnych krajach związkowych Niemiec (Riegel et al. 2019, 175-177, 180-183; Blankenberg 2021, 124-128).

Przybliżenie instytucji niemieckiego „podatku kościelnego” pozostaje również niezwykle istotne dla ukazania istotnych braków w postulowanej konstrukcji „podatku od wiary”.

Petycjant nie tylko nie precyzuje bowiem, w jakiej formie powinno być składane oświadczenie dotyczące przynależności do danego związku religijnego, ale ponadto nie wykazuje konsekwencji, jakie deklaracja stanowiąca podstawę możliwości pobrania podatku wywoływałyby w zakresie sytuacji danej jednostki wewnątrz związku religijnego. Treść petycji nie wskazuje, czy dana wspólnota zostałaaby poinformowana o podjęciu tego rodzaju działań, a jeśli tak, to czy oświadczenie o zadeklarowaniu ateizmu w celu uniknięcia obowiązku uiszczania ww. daniny byłoby równoznaczne z wystąpieniem z tejże wspólnoty.

Wątpliwości tego rodzaju są zasadne w kontekście argumentacji przyjętej przez autora petycji, który wskazuje, iż tego rodzaju instrument prawny stanowiłby precyzyjny wyznacznik faktycznej liczby wiernych danej wspólnoty religijnej (Petycja 2025) – brak konsekwencji na gruncie wewnętrznej regulacji związku religijnego powoduje, iż członek tegoż związku może złożyć oświadczenie o treści niezgodnej ze stanem rzeczywistym, kierując się wyłącznie chęcią nieponoszenia obligatoryjnych ciężarów finansowych związanych z działalnością wspólnot religijnych.

3. Analiza oraz ocena możliwości wprowadzenia „podatku od wiary” do porządku prawnego III RP

Kwestia prawnego charakteru postulowanego oświadczenia prowadzi bezpośrednio do kolejnego aspektu analizy dotyczącej przedmiotowego zagadnienia, związanej ze zbadaniem konstytucyjności proponowanych rozwiązań.

Rozważania w tym zakresie warto rozpocząć od podkreślenia, iż istnieje pewna logiczna podstawa propozycji sformułowanej w treści ww. petycji. W nauce przedmiotu panuje zgodny pogląd, iż stosunki pomiędzy wspólnotą państwową i kościelną w III RP oraz RFN można zakwalifikować do tzw. modelu separacji przyjaznej (skoordynowanej), zakładającej m.in. szerokie gwarancje w zakresie wolności religijnej jednostki oraz umożliwienie swobodnego funkcjonowania związków wyznaniowych na terytorium państwa przy wzajemnym poszanowaniu autonomii i niezależności obu wspólnot (Rakoczy 2025, 63-64; Stępień 2020, 24-25). W obu porządkach konstytucyjnych dopuszczalna pozostaje także możliwość udzielenia subwencji budżetowych (czy to państwowych, czy samorządowych), np. w drodze dofinansowania określonej działalności statutowej (Bernaciński 2023, 6-9; Stępień 2025, 343).

Jednakże pewnego rodzaju zbieżność relacji pomiędzy związkami wyznaniowymi i państwem, pozwalająca na zakwalifikowanie do tego samego modelu stosunków wzajemnych tychże wspólnot, nie oznacza tożsamości porządków konstytucyjnych. Regulacje obu krajów różnią się bowiem jeśli chodzi o m.in. katalog uprawnień jednostki w zakresie jej wolności sumienia i wyznania, możliwości podejmowania określonych aktywności przez wspólnoty religijne w ramach porządku państwowego oraz zakres i stopień wpływu działań podejmowanych na podstawie przepisów jednej wspólnoty na sytuację danego podmiotu w porządku prawnym drugiej.

Dla przykładu, Ustawa zasadnicza Republiki Federalnej Niemiec *expressis verbis* dopuszcza możliwość pytania przez władze publiczne obywateli o ich przynależność do związków wyznaniowych, pod warunkiem, iż (...) *zależą od tego określone prawa i obowiązki lub wymagają tego zarządzone ustawowo badania statystyczne* (WRV,

art. 136 pkt. 3) oraz pobierania podatków przez związki wyznaniowe, będące korporacjami prawa publicznego (WRV, art. 137 pkt. 6).

Konstytucyjne regulacje III RP diametralnie różnią się w tym zakresie. Ustrojodawca nie przewidział w treści Ustawy zasadniczej z 1997 roku możliwości pobierania przez wspólnoty religijne podatków, co więcej, tego rodzaju uprawnienie nie zostało przewidziane również w aktach prawnych niższego rzędu. Z kolei kwestia obligatoryjnej deklaracji będącej podstawą obciążenia danej jednostki „podatkiem od wiary”, powinna być rozpatrywana pod względem zgodności z treścią art. 53 ust. 7 Konstytucji III Rzeczypospolitej Polskiej, statuującego, iż: *Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania* (Konstytucja, art. 53 ust. 7). Tym samym Konstytucja przewiduje tzw. prawo do milczenia w kwestiach wyznaniowych, uniemożliwiający organom władzy publicznej domaganie się ujawnienia ww. informacji przez jednostkę bez względu na okoliczności (Sobczak and Gołda-Sobczak 2012, 50).

Tego rodzaju gwarancja indywidualnej wolności sumienia i religii powoduje, iż wprowadzenie do polskiego porządku prawnego „podatku od wiary” (a także niemieckiego *Kirchensteuer*) w postulowanym kształcie jest niemożliwy – zadeklarowanie ateizmu, rozumianego przez petycjanta jako „brak przynależności do jakiegokolwiek związku wyznaniowego”, również pozostaje obligatoryjnym ujawnieniem swojego światopoglądu, co jest niezgodne z ww. treścią Konstytucji (Stępień 2025, 74-75). Z kolei lakoniczne rozwiązanie wprowadzone w Uzupełnieniu do petycji, dotyczące możliwości „odmowy odpowiedzi” także nie powoduje, iż proponowane rozwiązanie staje się zgodne z art. 53 ust. 7 Konstytucji. Nadal wyraźnie obecny w teź regulacji pozostaje element przymusu nakładanego na jednostkę (także o charakterze religijnym), niedopuszczalnego w kontekście prawa do milczenia (Uzupełnienie 2025). Świadczyć może o tym sama nazwa, którą posługuje się petycjant – „podatek od wiary” wskazująca na ścisłe powiązanie obowiązku ponoszenia konkretnego ciężaru publicznego z wyznawanym światopoglądem

o charakterze religijnym, co stanowi naruszenie uprawnienia jednostki wynikającego z treści art. 53 ust. 1 Konstytucji.

Co więcej, wydaje się również, iż ww. „uszczerbowienie” czyni „podatek od wiary” instrumentem niemalże całkowicie nieskutecznym. Przyjmując, iż powyższe oświadczenie nie wywoła negatywnych skutków w sytuacji jednostki w jej związku wyznaniowym, uzasadnionym jest założenie, że dominująca część potencjalnych podatników, w celu uniknięcia obciążenia tą daniną, wybierze możliwość właśnie „odmówienia odpowiedzi”.

Katalog uprawnień składających się na konstytucyjnie gwarantowaną wolność sumienia i wyznania, wespół z zasadami relacji pomiędzy państwem i wspólnotami religijnymi z art. 25 Konstytucji, pozostaje istotny w kontekście zbadania zgodności propozycji przedstawionej w omawianej petycji z zasadami funkcjonowania danin publicznych wynikającymi z treści art. 2, 32, 84 i art. 217 polskiej ustawy zasadniczej.

Art. 84 Konstytucji wskazuje, iż każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków określonych w ustawie (Konstytucja, art. 84). Przedmiotowy „podatek od wiary” spełnia kryterium formalne, czyli obowiązek wprowadzenia tego świadczenia w drodze ustawy – petycjant postulował, by proponowana konstrukcja została wprowadzona do polskiego porządku prawnego w drodze nowelizacji Ordynacji podatkowej (Ustawa 1997). Jednocześnie, jak wskazuje się w literaturze podmiotu, z treści art. 84 Konstytucji wynika obowiązek właściwego określenia zakresu podmiotowego konkretnego podatku (Orłowski 2013, 84-86; Lotko 2021, 546-547). Zgodnie z wykładnią treści petycji, podmiotem „podatku od wiary” ma być jednostka zatrudniona na umowę o pracę, umowę o dzieło bądź umowę zlecenia, która zadeklarowała swoją przynależność do określonego wyznania (Petycja 2025). Tego rodzaju propozycja budzi wątpliwości w zakresie poszanowania konstytucyjnych praw i wolności jednostki – co prawda ustawodawca ma pewną przestrzeń do modyfikowania kręgu podmiotów podległych konkretnemu ciężarowi publicznemu, m.in. poprzez wprowadzenie tzw. podatków specjalnych, którym podlegają określone kategorie

podmiotów (Orłowski 2013, 86-89). Jednakże podstawą tego rodzaju odstępstwa nie może pozostawać cecha indywidualna podmiotu, ale kwalifikacja jego stosunku (...) *do wąsko oznaczonego przedmiotu opodatkowania, uzasadnionej względami gospodarczymi i społecznymi* (Orłowski 2013, 88-89). Uzasadnionym wydaje się wniosek, iż przynależności do określonego związku religijnego nie można uznać za spełniającą ww. kryterium. Co więcej, konstrukcja oświadczenia będącego podstawą włączenia danej jednostki do katalogu podmiotów objętych ww. obowiązkiem podatkowym oraz uzasadnienie tego rodzaju rozwiązania stanowi naruszenie art. 32 ust. 2 w związku z omówionym powyżej art. 53 ust. 7 Konstytucji. Zobowiązanie do uiszczania podatku pobieranego wyłącznie ze względu na przynależność do konkretnego związku religijnego, która wiąże się z przymusowym ujawnieniem swoich poglądów religijnych, nosi bowiem znamiona dyskryminacji.

Wskazywana na wcześniejszym etapie rozważań niekompletność postulatu oraz nieprecyzyjność pojęć zastosowanych w treści petycji nie pozostaje bez wpływu na ocenę zgodności regulacji „podatku od wiary” z treścią Ustawy zasadniczej. Petycjant nie sprecyzował bowiem, ani jaki podmiot organizacyjny danej wspólnoty religijnej miałby otrzymywać środki uzyskane z tytułu ww. daniny publicznej – wskazując jedynie, iż Urząd Skarbowy, który ściągałby podatek, zobowiązany byłby do przekazania tego rodzaju środków na rzecz zadeklarowanej przez podatnika wspólnoty religijnej – ani tego, na jakie cele miałyby być przekazywane. Tymczasem wskazane kwestie pozostają ściśle związane z zasadami relacji pomiędzy wspólnotami religijnymi i państwem polskim.

Petycjant nie uwzględnił specyfiki działania poszczególnych związków wyznaniowych na płaszczyźnie organizacyjno-prawnej. Państwo polskie uznaje osobowość prawną zarówno związków wyznaniowych, jak i ich jednostek organizacyjnych, jednakże należy pamiętać, iż jednostki te pozostają wyposażone w różny zakres kompetencji oraz funkcjonują w ramach pewnej struktury wewnętrznej, co określają właściwe przepisy tychże wspólnot (Ustawa 1989, art. 28 ust. 1-2; Stepień 2025, 327-330). W tym kontekście zasadne pozostaje

pytanie, do jakich jednostek organizacyjnych wspólnot religijnych trafiałyby tego rodzaju środki (lokalnych, takich jak parafie w przypadku Kościoła katolickiego, czy np. do diecezji)?

Z kolei propozycja, by Urząd Skarbowy przekazywał środki bezpośrednio wspólnotom religijnym godzi zarówno w zasadę zachowania bezstronności w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych przez władze publiczne (Konstytucja, art. 25 ust. 2), jak i wzajemnego poszanowania autonomii i separacji wspólnot (Konstytucja, art. 25 ust. 3 *ab initio*). Tego rodzaju konstrukcja sprowadza się bowiem do sytuacji, w której dany urząd państwowy stawałby się instytucją gromadzącą środki bezpośrednio od członków wspólnot religijnych na rzecz działalności tychże wspólnot. Wydaje się, iż tego rodzaju obowiązki nałożone na świeckie urzędy względem związków religijnych, stanowią przekroczenie ww. zasady, nie znajdując uzasadnienia w kontekście art. 25 ust. 3 Konstytucji *in extenso*, który nakłada na ww. wspólnoty obowiązek współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego (Konstytucja, art. 25 ust. 3). Związki wyznaniowe realizują cele pozareligijne, związane z szeroko pojętym pożytkiem publicznym, co spełnia definicję działania przewidzianego w art. 25 ust. 3 *in fine*, jednakże w pierwszej kolejności ich zadaniem pozostają działania związane z realizacją kultu religijnego, która, zgodnie z wykładnią art. 25 ust. 2 i 3, nie może być finansowana ze środków publicznych (Stępień 2025, 118-119, 343-345). W tym kontekście propozycja narusza również art. 2, art. 84 oraz art. 217 Konstytucji, gdyż postulowana danina publiczna nie jest pożytkowana wyłącznie na cele związane z realizacją dobra wspólnego (Lotko 2021, 547).

W konsekwencji, uzasadnione wydaje się stwierdzenie, iż „podatek od wiary” w kształcie postulowanym w treści Petycji z 9 czerwca 2025 roku, pozostaje niezgodny z Konstytucją.

Zakończenie

W ciągu ostatnich lat w przestrzeni publicznej pojawił się szereg propozycji nowelizacji zasad finansowania kościołów i związków wyznaniowych – od nośnych medialnie propozycji, bez perspektyw na ich realizację, m.in. ze względu na jawną niezgodność z konstytucyjnym

porządkiem III RP, przez pojedyncze pomysły, w zamierzeniu autorów pozostające uniwersalnym rozwiązaniem wszelkich problemów, po kompleksowe reformy ujęte w projektach ustaw, które jednak nie były procedowane w polskim parlamencie z powodu braku woli politycznej.

„Podatek od wiary” postulowany w treści Petycji z 9 czerwca 2025 roku zawiera w sobie elementy dwóch pierwszych rodzajów postulatów – petycjant zaproponował implementację do polskiego porządku prawnego mechanizmu podatkowego stanowiącego uproszczoną oraz niekompletną postać niemieckiego „podatku kościelnego”. Autor petycji upatruje w bezpośrednim przekazaniu przez Urząd Skarbowy środków pieniężnych pobranych tytułem ww. podatku na rzecz wspólnoty religijnej, do której przynależność zadeklarowało się w drodze obligatoryjnego oświadczenia, rozwiązania problemów dotyczących trudności z kontrolą obiegu tychże środków oraz minimalizacją nadużyć w tym zakresie, nie wskazując jednocześnie, na czym dokładnie miałyby polegać ów mechanizm zwiększający kontrolę, czy wpływający na ograniczenie możliwości powstawania nadużyć. Petycjant postuluje ponadto obowiązek ustosunkowania się do swojego światopoglądu w ramach składanej deklaracji, nadając całemu mechanizmowi charakter quasisankcyjny – członek wspólnoty religijnej może czuć, iż proponowana danina jest rodzajem sankcji za określony światopogląd. Tego rodzaju elementy stanowią naruszenie konstytucyjnych gwarancji w zakresie wolności sumienia i wyznania jednostki, równości oraz zakazu dyskryminacji (Konstytucja, art. 53, 32). Co więcej, taki sposób procedowania godzi również w zasady relacji pomiędzy państwem a kościołami i związkami religijnymi (Konstytucja, art. 25 2-3).

Mając na uwadze zaprezentowaną powyżej wykładnię przepisów konstytucyjnych, wydaje się, iż instytucja *Kirchensteuer* również nie jest możliwa do zaimplementowania w porządku konstytucyjnym III RP. Biorąc pod uwagę treść norm Ustawy zasadniczej określających katalog zasad relacji pomiędzy wspólnotą państwową i wspólnotami kościelnymi, skuteczniejszym narzędziem – i punktem wyjścia dla dalszych nowelizacji tego aspektu wzajemnych stosunków między

państwem i związkami wyznaniowymi – będzie dobrowolny odpis podatkowy gromadzony w ramach konkretnego funduszu celowego, z którego środki zostaną przeznaczone na rzecz określonych aspektów działalności tychże podmiotów, aktualnie negocjowany pomiędzy Radą Ministrów i przedstawicielami związków wyznaniowych (Petycja 2025, Stępień 2025, 362-366).

Wartym podkreślenia pozostaje również, iż wskazane rozwiązanie może być efektem porozumienia, wypracowanego w drodze procesu konsultacyjnego strony państwowej i kościelnej, który powinien być kontynuowany zgodnie z, wynikającą z treści Konstytucji, powinnością współdziałania na rzecz dobra człowieka i dobra wspólnego (Konstytucja, art. 25 ust. 3).

Funding: This research received no external funding.

Institutional Review Board Statement: Not applicable

Informed Consent Statement: Not applicable

Data Availability Statement: Not applicable

Acknowledgments: Not applicable

AI tools: Not applicable.

Conflicts of Interest: The author declares no competing interests. The author serves as member of the Editorial Team of the journal but was fully recused from the editorial handling of this manuscript and did not influence the publication decision.

References

Sources

- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25.01.1983. AAS 75/II (1983): V-XXX. 1-317. Translation: Kodeks Prawa Kanonicznego *promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Zaktualizowany przekład na język polski. 2022. Poznań: Pallottinum (=CIC/83).
- Die Verfassung des Deutschen Reiches („Weimarer Reichsverfassung”) vom 11. August 1919 (=WRV).
- Gesetz über die Erhebung von Steuern durch öffentlich-rechtliche Religionsgemeinschaften in Baden-Württemberg (Kirchensteuergesetz – KiStG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 15. Juni 1978 (GBl. 2025 Nr. 43) (=KiStG).
- Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland vom 23. Mai 1949. Translation: Ustawa Zasadnicza Republiki Federalnej Niemiec z dnia 23 maja 1949 r., https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2016/02/Niemcy_pol_010711.pdf. Accessed 10 February 2026 (= GG).

- Kirchensteuergesetz (KirchStG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 21. November 1994 (GVBl. S. 1026, BayRS 2220-4-F/K) (=KirchStG).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).
- Petycja z dnia 9 czerwca 2025 r. (uzupełniona 20 czerwca 2025 r.), w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej wprowadzenia podatku kościelnego (P11-89/25), <https://www.senat.gov.pl/prace/petycje/wykaz-tematow-petycji/petycja,1117.html>. Accessed 20 February 2026.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. 1989 nr 29 poz. 155).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2025 r. poz. 111).
- Uzupełnienie petycji z 20 czerwca 2025 roku, <https://www.senat.gov.pl/prace/petycje/wykaz-tematow-petycji/petycja,1117.html>. Accessed 20 February 2026.

Literature

- Abramowicz, Aneta Maria. 2007. „Przedmiotowy zakres wolności religijnej”. *Studia z Prawa Wyznaniowego*, no. 10: 325-352.
- Bernaciński, Łukasz., *Prawnopodatkowa analiza niemieckiego podatku kościelnego (Kirchensteuer)*. Ośrodek Analiz Cegielskiego. <https://osrodekanaliz.pl>. Accessed 20 February 2026.
- Blankenberg, Mike. 2021. „Evaluation of the handling of church tax under income tax law in Germany”. *Instytut Studiów Międzynarodowych i Edukacji HUMA-NUM* 41(2): 123-132.
- Drozdowicz, Zbigniew. 2017. „Czym był i jest ateizm?”. *Przegląd Religioznawczy*, no. 2(264): 3-15.
- Góralski Wojciech. 2015. „Problem wystąpienia z Kościoła Katolickiego w Republice Federalnej Niemiec”. *Prawo Kanoniczne* 58(1): 3-21.
- Gręźlikowski, Janusz. 2009. „Wpływ formalnego wystąpienia z Kościoła Katolickiego na zawarcie małżeństwa kościelnego”. *Studia Wrocławskie*, no. 12: 131-143.
- Kosek, Mirosław. 2024. „Niemiecki system finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych”, *Studia z prawa wyznaniowego*, no. 17: 47 – 61. <https://doi.org/10.31743/spw.17259>.
- Lotko, Ewa. 2021. „Konstytucyjny obowiązek płacenia podatków a spójność aksjologiczna”, *Prawo i Więź*, no. 4(38): 546-570. <https://doi.org/10.36128/priw.vi38.153>.
- Orłowski, Janusz. 2013. „Konstytucyjna zasada powszechności opodatkowania – wybrane zagadnienia”, *Studia Prawnoustrojowe*, no. 22: 81-100.
- Rakoczy, Tomasz. 2025. „Współpraca państwa ze wspólnotami wyznaniowymi w Niemczech”. *Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu*, no. 1(85): 60-76. <https://doi.org/10.31268/ZPBAS.2025.4>.

- Riegel, Ulrich, David Gurmman, Fabian Peters and Tobias Faix. 2019. „Does Church Tax Matter? The Influence of Church Tax on Leaving the Church”. *International Journal of Practical Theology* 23(2): 168-187. <https://doi.org/10.1515/ijpt-2018-0028>.
- Skwirowska, Justyna. 2022. „Zakres znaczeniowy zasady dostatecznej określoności prawa podatkowego a skomplikowanie prawa podatkowego”. *Studia Prawno-ustrojowe*, no. 58: 491-504. <https://doi.org/10.316 48 /sp.7927>.
- Sobczak, Jacek; Gołda-Sobczak, Maria. 2012. „Wolność sumienia i wyznania jako prawo człowieka”. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia* 19(1): 27-65.
- Stępień, Jakub. 2025. *Stosunki państwa i Kościoła katolickiego w konstytucyjnym porządku III Rzeczypospolitej Polskiej*. 1st ed. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Stępień, Jakub. 2020. „Współczesne modele separacji państwa i Kościoła” In *Prawo, religia, wyznanie. Na styku normatywizmu i moralności*, edited by Patrycja Staniszevska-Pobikrowska, 12-32. Warszawa: Wydawnictwo Think & Make.

Abstrakt

Tło i uzasadnienie podjętego tematu: W dniu 9 czerwca 2025 roku do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej wpłynęła Petycja w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej wprowadzenia podatku kościelnego (P11-89/25), która następnie została uzupełniona pismem z 20 czerwca. Autor dokumentu postuluje w niej wprowadzenie mechanizmu podatkowego, opartego na niemieckiej konstrukcji *Kirchensteuer*, zakładającego pobieranie podatku w wysokości 8% od wynagrodzenia jednostki, która zadeklarowała we właściwym oświadczeniu swoją przynależność do danej wspólnoty religijnej. 20 stycznia 2026 roku Komisja Petycji postanowiła wystąpić do Ministerstwa Finansów oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o opinie o przedmiocie petycji.

Główny cel badań: Celem badań jest analiza treści petycji pod względem jej zgodności z Konstytucją z 2 kwietnia 1997 r.

Zastosowane metody: W tekście została zastosowana metoda prawno-porównawcza, związana z analizą przepisów prawa polskiego i niemieckiego oraz metoda prawno-dogmatyczna, związana z wykładnią właściwych przepisów konstytucyjnych i ustawowych

Kluczowe wyniki: Analiza treści Petycji z dn. 9 czerwca 2025 roku pozwoliła na sformułowanie wniosku, iż proponowane rozwiązanie pozostaje niezgodne z treścią art. 25 ust. 2-3, art. 32, art. 53 ust. 7, art. 84 oraz art. 217 Konstytucji.

Najważniejsze wnioski: Na gruncie polskiego porządku konstytucyjnego niemożliwe pozostaje wprowadzenie takich mechanizmów podatkowych, których określenie zakresu podmiotowego pociąga za sobą obowiązek ujawnienia światopoglądu jednostki.

Słowa kluczowe: państwo, związek religijny, kościół, wiara, podatek.

“TAX ON FAITH.” THE ANALYSIS AND EVALUATION OF THE PROPOSALS
FROM THE PETITION OF 9TH JUNE 2025 (SUPPLEMENTED ON 20TH JUNE
2025) REGARDING THE LEGISLATIVE INITIATIVE TO INTRODUCE
A CHURCH TAX (P11-89/25).

Abstract

The problem addressed: On June 9, 2025, the Senate of the Republic of Poland received a petition requesting a legislative initiative to introduce a church tax (P11-89/25). The document was subsequently supplemented on June 20. The author of the petition proposes the introduction of a tax mechanism based on the german *Kirchensteuer*, which allows the collection of an 8% tax on the remuneration of an individual who has declared their affiliation with a given religious community in an certain declaration. On January 20, 2026, the Committee of Petitions decided to seek opinions on the subject matter from the Ministry of Finance and the Ministry of Internal Affairs and Administration.

The aim of the research conducted: The aim of the research is the analysis of the content of the petition in terms of its compliance with the Constitution of 2nd April 1997.

Methods: The author used the comparative law method, covering the analysis of rules of Polish and German law, and a legal-dogmatic method, related to the interpretation of the constitutional and statutory provisions.

The results of the research: The analysis of the Petition of 9th June 2025 allowed for the formulation of the conclusion that the proposed solution remains inconsistent with the content of Article 25 par. 2-3, Article 32, Article 53 par. 7, Article 84 and Article 217 of the Constitution.

The conclusions drawn from the research: Introducing tax mechanisms based on the obligation to disclose the religious view of the individual as a basis for inclusion as a subject of a certain tax remains impossible in the polish constitutional order.

Keywords: state, religious association, church, faith, tax

Translated by Alan Kretkowski